
Я.С. Яцків, академік НАН України

**Заступник голови Ради з космічних досліджень НАН України,
директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України**

ІННОВАЦІЇ, ІННОВАЦІЇ...

Сьогодні часто можна почути звинувачення на адресу Національної академії наук України щодо малоактивного упровадження результатів науково-дослідних робіт у реальний сектор економіки України з метою підвищення його інноваційності. Ця проблема актуальна не тільки для України, але й для багатьох країн світу, зокрема держав-учасниць ЄС. Ось і сьогодні я прочитав дві статті. Одну в Інтернеті: доктор К. Ліамас «Чому так важко малим підприємствам Європи запроваджувати інновації?». Другу в Звіті Польської академії наук: «Вплив субсидій ЄС на інноваційність польських підприємств».

Одноставна думка авторів цих статей — висока інноваційність є наріжним каменем розвитку підприємництва та визначає місце держави у сучасному конкурентному світі. У статтях розглянуто перешкоди, що існують на шляху передачі знань від наукових установ до виробника продукції.

Серед них автори вказують: інформаційну (немає належного обміну інформацією між наукою та виробництвом); бюрократичну (посередники запровадили дуже неефективні механізми реалізації інновацій); недостатність кваліфікованого персоналу (виявилось, що не вистачає висококваліфікованих кадрів з трансферу технологій); обмежене фінансування тощо.

Пропонується запровадити систему брокерів знань, робота яких сприяла б підвищенню рівня взаємної поінформованості наукових установ та підприємств щодо можливостей перших та потреб других, а також кваліфікованому супроводу комерціалізації наукових розробок.

Усе це нагадало мені події давно минулих днів.

В Україні курс на інновації було проголошено досить давно. Колись і мені у 2000—2001 рр., під час роботи в Міністерстві освіти і науки України, доводилося писати про досвід застосування стимулів для здійснення інноваційної діяльності суб'єктами господарювання, зокрема таке: «Проведений аналіз формування та реалізації державної інноваційної політики, а також системи механізмів державного стимулювання інноваційної діяльності в країнах-членах ЄС свідчить, що основними інструментами державного стимулювання інноваційної діяльності є: державне

замовлення; пільгове кредитування; надання грантів; пряме інвестування; надання фінансових гарантій; надання фіскальних преференцій; надання нефінансових послуг та інших видів нефінансової підтримки.

Кожна з країн самостійно обирає співвідношення між масштабами застосування прямих та непрямих форм підтримки інноваційної діяльності, зазвичай віддаючи перевагу одній із них.

Із узагальнення світового досвіду випливає, що для країн ЄС та інших розвинених країн у процесі застосування інструментів інноваційної політики принциповими є такі два постулати:

1. Фіскальні преференції повинні бути недискримінаційними (прозорі критерії та процедура отримання), щоб не забезпечувати штучні переваги для окремих підприємств, а створювати стимули для всіх підприємств інвестувати у забезпечення власного майбутнього інноваційного потенціалу.

2. Надання допомоги окремим підприємствам, чиї проекти можуть мати виключне значення для економіки чи безпеки країни, має відбуватись виключно нефіскальним шляхом (державне замовлення, кредити, гранти, прямі інвестиції, фінансові гарантії) і тільки на основі програмно-цільового методу.

У кожній країні існують власні механізми, що передбачають надання фіскальних преференцій суб'єктам інноваційної діяльності. При цьому на сьогодні світова спільнота не прийшла до одностайної думки щодо ефективності надання фіскальних преференцій.

Але всі одностайно вважають, що ринкова конкуренція, одним із факторів якої є інноваційне лідерство, автоматично вимагає від підприємств здійснення інвестицій в науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (далі — НДДКР).

Держави також застосовують цей принцип для забезпечення лідерства своїх економік у конкурентних змаганнях на світовому ринку.

Саме тому, усвідомлюючи, що зорієнтовані на розвиток наукоємного конкурентоздатного виробництва і ринковий попит результати НДДКР є рушійною силою інноваційного процесу, абсолютна більшість розвинених країн зорієнтована на стимулювання здійснення підприємствами приватних «витрат на наукові дослідження та експериментальні розробки» (Research & Development expenditures), що є різновидом інвестицій.

Виникає питання: чому в Україні ситуація з упровадженням інновацій з кожним роком погіршується? Чому наші «багаті приватники» некладають кошти у науково-технічні розробки та їхнє впровадження?

Наведу лише один приклад щодо фіскальних преференцій, які діяли в Україні в 2000—2007 рр. Як голова Експертної ради НАН України з діяльності технологічних парків я мав нагоду переконатися у їхній ефективності. На жаль, за останні чотири роки не було зареєстровано жодного нового проекту технологічних парків України. Чому? Немає підтримки з боку держави — ні фіскальної, ні будь-якої іншої. Україна з кожним роком втрачає свій статус держави — виробника інноваційної продукції.